

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۱/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۲/۱۱

فصل نامه علمی - پژوهشی مشرق موعود

سال یازدهم، شماره ۴۲، تابستان ۱۳۹۶

دست‌آوردهای اجتماعی حکومت امام مهدی علیه السلام

محمود ملکی‌راد^۱

مرتضی عبدی چاری^۲

چکیده

توانمندی نظام اجتماعی از دغدغه‌های مهمی است که همواره مورد توجه نظام‌های سیاسی و حکومتی است. عوامل مختلفی می‌توانند در بقا و تداوم، پویایی و توانمندسازی نظام اجتماعی نقش داشته باشند. به باور شیعه با تشکیل حکومت جهانی امام زمان علیه السلام در پایان تاریخ، همه ظرفیت‌های بشری در ساحات مختلف اعتقادی، اخلاقی، سیاسی و اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی به منصف ظهور و بروز خواهند رسید و انسانیت به رستگاری وعده داده شده دست خواهد یافت. یکی از دست‌آوردهای مهم حکومت جهانی امام مهدی علیه السلام کارکرد آن در ساحت امور اجتماعی است. مهم‌ترین دست‌آورد اجتماعی حکومت جهانی امام مهدی علیه السلام را می‌توان در موارد ذیل دسته‌بندی نمود: ۱. انسجام و همبستگی اجتماعی، ۲. امنیت اجتماعی، ۳. نظم اجتماعی، ۴. قدرت اجتماعی، ۵. هویت اجتماعی. حکومت جهانی مهدوی می‌تواند مردم را حول محور خود جمع کند و برای تحقق هدفی مشخص آنان را به صورت یک واحد یکپارچه در آورد و به آنان هویت واحد بدهد و به دنبال آن قدرت اجتماعی را تقویت می‌نماید و ارتباط اجتماعی را تحکیم می‌بخشد و در نتیجه زمینه‌های امنیت و نظم اجتماعی را فراهم می‌آورد. مهم‌ترین یافته‌های این تحقیق تبیین دست‌آوردهای

۱. استادیار و عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی (نویسنده مسئول) (m.malekirad44@gmail.com).
۲. دانشجوی دکتری الهیات و معارف اسلامی و محقق پژوهشکده مهدویت و آینده‌پژوهی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی قم.

اجتماعی حکومت جهانی امام مهدی علیه السلام در حوزه‌های مختلف انسجام و همبستگی اجتماعی و امنیت اجتماعی، با راهکارهای لازم در این حوزه‌ها است. زیرا در حکومت جهانی تحکیم باورهای دینی، موجب تقویت ایمان در مردم می‌شود و با وجود ایمان، امنیت فراگیر به وجود خواهد آمد. علاوه بر آن ارزش‌های نفسانی و اخلاقی مشترک که از نظام اعتقادی مشترک نشأت می‌گیرد تولید و بازخوانی خواهند شد و موجب انسجام اجتماعی می‌شود و با ایجاد ارتباط و پیوند عاطفی و صمیمی در مردم، علاوه بر انسجام اجتماعی، امنیت نیز به وجود خواهد آمد و با انسجام و همبستگی به وجود آمده بین ملل مختلف و اقوام و خرده فرهنگ‌ها، هویت واحدی ایجاد می‌شود و با وجود آن پایه‌های امنیت نیز تحکیم خواهد شد. و در پرتو انسجام و همبستگی اجتماعی و هویت مشترک، اعتماد عمومی به وجود خواهد آمد که موجب تحکیم روابط مردم با همدیگر می‌شود و از این راه امنیت اجتماعی نیز تثبیت خواهد شد. حکومت جهانی برای تثبیت انسجام و امنیت اجتماعی از راهکارهای برخوردار است و تبیین این راهکارها از مهم‌ترین نوآوری‌های تحقیق پیش‌رو است.

واژگان کلیدی

دست‌آورد، مهدویت، حکومت جهانی، انسجام و همبستگی، امنیت اجتماعی.

مقدمه

بر طبق وعده ادیان الهی آینده جهان با ظهور منجی موعود، قرین سعادت و کمال انسان خواهد بود و بشر به تکامل فکری و اخلاقی و معنوی دست خواهد یافت و زندگی بشر در آینده به عالی‌ترین و کامل‌ترین زندگی‌ها منتهی می‌شود.

ظهور منجی موعود مظهر نویدی است که به اهل ایمان و عمل صالح داده شده است، مظهر پیروزی نهایی اهل ایمان است... از مجموع آیات و روایات استنباط می‌شود که قیام مهدی علیه السلام آخرین حلقه از مجموع حلقات مبارزات حق و باطل است که از آغاز جهان برپا بوده است. مهدی موعود تحقق بخش ایده‌آل همه انبیا و اولیا و مردان مبارز راه حق است (مطهری، ۱۳۹۲: ج ۲۴، ۴۳۷-۴۳۸).

و این که ادیان پیش‌بینی می‌کنند که عدل کامل، صلح کامل، رفاه کامل، سلامت کامل و امنیت کامل برقرار خواهد شد، همان پیش‌بینی تکامل تاریخ و تکامل بشریت است؛ یعنی زندگی بشر در آینده منتهی می‌شود به عالی‌ترین و کامل‌ترین زندگی‌ها که

از جمله آثاری که در آن هست آشتی انسان و طبیعت است و آن این است که زمین تمام معادن خود را در اختیار انسان قرار می‌دهد، آسمان تمام برکات خود را در اختیار انسان قرار می‌دهد و همه اینها خود، تکامل تاریخ است (همان، ۱۳۹۲: ج ۱۵، ۱۷۸).

حکومت جهانی امام مهدی علیه السلام دست‌آوردهای بسیاری خواهد داشت و در واقع در آن دوره معرفت و عدالت و صلح و انسانیت و معنویت حکومت خواهد کرد. کارکردها و دست‌آورد اجتماعی حکومت جهانی یکی از صدها دست‌آوردی است که این حکومت به دنبال خواهد داشت. در نوشتارهای مختلف اعم از کتاب و پایان نامه و مقاله به برخی از ابعاد دست‌آوردهای حکومت جهانی امام مهدی علیه السلام به نکات خوبی اشاره شده اما به دست‌آوردهای اجتماعی کمتر پرداخته شده است و از امتیازات نوشتار پیش رو تبیین برخی از مهم‌ترین دست‌آوردهای اجتماعی حکومت جهانی امام مهدی علیه السلام است و این نوشته در صدد است به این سؤال اصلی پاسخ دهد که: مهم‌ترین کارکردها و دست‌آوردهای اجتماعی حکومت جهانی کدامند؟ برای رسیدن به پاسخ لازم از روش عقلی و نقلی توأمان استفاده می‌شود؛ به خصوص از روایاتی که در منابع و متون اسلامی در باره ویژگی‌های حکومت جهانی و عصر ظهور آمده بهره گرفته خواهد شد. گرچه دست‌آوردهای اجتماعی حکومت جهانی بسیار خواهد بود؛ اما به جهت رعایت اختصار در این نوشته دو کارکرد مهم اجتماعی یعنی: انسجام و همبستگی اجتماعی، امنیت اجتماعی مورد بحث و بررسی قرار داده شده و از مهم‌ترین یافته‌ها و نوآوری‌های این تحقیق استخراج راهکارهای حکومت جهانی در تحقق انسجام و امنیت اجتماعی است.

انسجام و همبستگی اجتماعی

وفاق و انسجام، پایه و اساس زندگی اجتماعی است. و یکی از نیازهای اصلی و بنیادین جوامع انسانی محسوب می‌شود. واژه انسجام (Integration) نوعی هماهنگی همراه با نظم و سیاق را در ذهن متبادر می‌کند. «انسجام و وفاق حاصل و نتیجه مجموعه‌ای از اهداف و ارزش‌های مشترکی است که اعضای یک گروه به آن تمایل دارند و این اهداف و ارزش‌ها نقش تعیین‌کننده‌ای در حیات آن گروه دارد» (محرابی، ۱۳۸۷: ۲۶). انسجام اجتماعی عبارت است از مجموعه‌ای از اهداف و ارزش‌های مشترکی که اعضای یک گروه به آن تمایل دارند و این اهداف و ارزش‌ها نقش تعیین‌کننده‌ای در حیات آن گروه دارد (همان، ۱۳۷۸: ۲۵).

عوامل مؤثر در ایجاد انسجام و وفاق را می‌توان در مناسبات فرهنگی، مذهبی، دینی،

اجتماعی، اقتصادی و سیاسی، جستجو نمود و بر آنها تأکید داشت... مهم‌ترین وفاق در جامعه نیز، وفاق ارزشی است. یعنی مردم از ارزش‌های مشترکی پیروی کنند. اگر جامعه‌ای فاقد این سرمایه مهم اجتماعی باشد دچار عدم همبستگی است» (همان، ۱۳۸۷: ۳۶).

شناخت عواملی که در ایجاد ارزش‌ها و تقویت آنها مؤثرند در ایجاد انسجام و همبستگی اجتماعی دارای اهمیت است. یکی از عوامل مؤثر در این زمینه دین و مذهب است. از نگاه جامعه‌شناسان یکی از کارکردهای اصلی دین، ایجاد همبستگی و وفاق اجتماعی است. از نظر آگوست کنت «دین اصل وحدت بخش و زمینه مشترکی را فراهم می‌سازد که اگر وجود نداشته باشد، اختلاف‌های فردی جامعه را از هم می‌گسیختند. دین به انسان‌ها اجازه می‌دهد تا بر تمایلات خودخواهانه‌شان فائق آیند و به خاطر عشق به هموعان‌شان فراتر از این خودخواهی‌ها عمل کنند. دین همان شیرازه نیرومندی است که افراد را با یک کیش و نظام عقیدتی مشترک به همدیگر پیوند می‌دهد. دین سنگ بنای سامان اجتماعی است» (کوزر، ۱۳۷۳: ۳۴ به اعتقاد دورکیم «اجرای مراسم مذهبی و بعد مناسکی دین نقش مهمی در تقویت همبستگی اجتماعی ایفا می‌کند؛ زیرا افراد از طریق مشارکت در مناسک و مراسم مذهبی، اقتدار اخلاقی جامعه را آشکارا حس می‌کنند و احساسات اخلاقی و اجتماعی از همین طریق تقویت و تجدید می‌شود و از همین طریق است که پیوند میان افراد و اعضای جامعه تقویت و تشدید می‌گردد. از نظر وی تشریفات دینی هر قدر که کم اهمیت باشند باز هم مردم را در مواقع مختلف به منظور انجام مناسک و مراسم دینی گرد هم جمع می‌کند. از این طریق صمیمیت بیشتری بینشان ایجاد می‌کند و نگاه افراد از همین رهگذر به هم تغییر می‌کند» (فصیحی، ۱۳۸۹: ۱۳۸-۱۳۹). با توجه به نقش دین در ایجاد انسجام و همبستگی اجتماعی از یک طرف و تبلور کامل دین اسلام در حکومت جهانی امام مهدی علیه السلام از طرف دیگر، بنابراین انسجام و همبستگی اجتماعی را می‌توان یکی دیگر از دست‌آوردهای و کارکردهای اجتماعی حکومت جهانی به شمار آورد.

راهکارهای حکومت جهانی برای ایجاد انسجام و همبستگی اجتماعی

مهم‌ترین راهکارهای حکومت جهانی برای ایجاد انسجام و همبستگی اجتماعی عبارتند از:

۱. ایجاد باور مشترک از راه حاکمیت دین الهی

حاکمیت دین الهی و یکتاپرستی یکی از دست‌آوردهای مهم حکومت جهانی امام مهدی علیه السلام است؛ این مطلب از روایاتی که در صدد ترسیم ویژگی‌های عصر ظهور به ویژه

حکومت جهانی است؛ برداشت و استنباط می‌شود. در روایاتی چند به این نکته اشاره شده که در عصر ظهور و در حکومت جهانی، دین الهی به خصوص شعار توحیدی «لا اله الا الله» در همه پهنه زمین طنین انداز می‌شود؛

إذا قام القائم لا يبقى أرض إلا نودی فيها بشهادة أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله؛
دیگر در روی زمین هیچ نقطه‌ای نمی‌ماند جز این که در آن به یکتائی خدا و رسالت پیامبر اکرم ﷺ ندا سر داده می‌شود (عیاشی، ۱۳۸۰، ج: ۱، ۱۸۳).

و در روایت دیگر امام با دست خودش به فراگیری شعار توحید در آفاق زمین و دور دست‌های آن اشاره می‌کند (بحرانی، ۱۳۷۴: ج ۴، ۲۹۱). شمول و فراگیری شعار توحید به نحوی است که هیچ نقطه‌ای از نقاط زمین از آن خالی نخواهد بود و مردم صبح و شام آن را زمزمه خواهند نمود. «لا تبقى قرية إلا نودی فيها بشهادة أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله» بکرة و عشیا» (قندوزی، ج ۳، ۲۴۰). و در حقیقت جنگ و قتال امام مهدی ﷺ در زمان ظهور برای حاکمیت توحید و نجات از شرک همه بشریت است. «یقاتلون حتی یوحداوا الله و لا یشرک به شیئا...» (همان: ج ۳، ۲۴۰). و با فراگیری توحید و باور و گرایش مردم به آن، حضرت مهدی ﷺ و یارانش بر شرق و غرب عالم مسلط خواهند شد و بساط ظلم و ستم برچیده می‌شود. «یملکهم الله مشارق الأرض و مغاربها و یظهر الله بهم الدین حتی لا یری أثر من الظلم و البدع» (همان: ج ۳، ۲۴۴). و این همه به خاطر فراگیری دین اسلام در نقاط مختلف زمین است. در روایتی دیگر فراگیری دین اسلام و شعار توحید به فراگیری شب که همگان را در برمی‌گیرد توصیف شده است.

لیدخلن هذا الدین ما دخل علیه اللیل (صافی گلپایگانی، ۱۳۸۰: ج ۲، ۴۴).

فراگیر شدن دین الهی در جامعه و حاکمیت آن دارای آثار مختلفی است. یکی از آثار مهم آن ایجاد وفاق و همبستگی اجتماعی است زیرا دین با ایجاد باور مشترک در میان مردم آنها را گرد هم جمع می‌کند و تکیه بر باور مشترک موجب وفاق و همبستگی اجتماعی خواهد بود. پرواضح است هرچه دایره شمول و فراگیری دین بیشتر باشد به همان میزان کارکردهای آن در ساحات مختلف نیز تأثیرگذارتر خواهد بود. با توجه به روایات یاد شده، در حکومت جهانی دایره شمول و فراگیری دین به گونه‌ای است که همه پهنه گیتی را در بر خواهد گرفت و به همین میزان حوزه‌های تأثیر گذاری اش نیز از شمول بیشتری برخوردار خواهد بود و به همین نسبت انسجام بخشی آن نیز افزایش می‌یابد و همه مردم جهان را بر خواهد گرفت. بنابراین

می توان گفت: با گسترش دین و حوزه های مختلف آن در حکومت جهانی، باور مشترک انسانی به وجود می آید و این اهداف موجب وفاق و همبستگی اجتماعی خواهد بود. بنابراین می توان گفت:

حکومت جهانی ← گسترش و حاکمیت دین الهی ← ایجاد باور مشترک ← انسجام و همبستگی اجتماعی

۲. ایجاد ارزش های مشترک از راه فراگیر شدن دین الهی

دین منبع مهمی برای باورها و ارزش ها است. ارزش توسط باور به منصف ظهور می رسد؛ و به موازات باور و در پیوند عمیق با آن بخش عمده ای از معارف بشری را تشکیل می دهد. «باورها و ارزش ها از دو ناحیه با یکدیگر پیوند می خورند، یکی از ناحیه سرچشمه بودن باورها برای ارزش ها و متقابلاً مبتنی بودن ارزش ها بر باورها، و دیگری از ناحیه اتکای هر دو مقوله باهم بر خاستگاه های مشترکی چون دین و فطرت» (رهنمایی، ۱۳۸۵: ۹۷).

دین یکی از عوامل مؤثر در تولید ارزش هاست؛ حکومت جهانی تجلی کامل دین اسلام است به طوری که همه ظرفیت های دین اسلام در آن ظهور و بروز می یابد. گفته شد در حکومت جهانی دین الهی و شعار توحید، جهانی می شود و در نتیجه با فراگیر شدن دین در آن عصر، علاوه بر این که می تواند باور مشترکی را برای همه مردم جهان ترسیم کند، قادر است ارزش های مشترکی را نیز در میان مردم به وجود آورد. مانند ارزش های اخلاقی و تربیتی، ارزش های اقتصادی، ارزش های سیاسی و اجتماعی و ارزش های فرهنگی. برای تأیید این مطلب می توان به روایاتی که وضعیت جامعه عصر ظهور را ترسیم نموده اند استدلال نمود. مانند روایاتی که بر تعالی اخلاقی و فرهیختگی عقلانی بشر دلالت دارند» (صدوق، ۱۳۵۹، ج ۲، ص ۶۷۵) و یا روایاتی که بر حاکمیت ارزش های اقتصادی و نظام اقتصادی معنویت گرا و ارزش مدار دلالت می کنند بر این مطلب تصریح دارند که بر طبق چنین نظام اقتصادی همه معیارهای والای اخلاقی نظیر: اخوت، ایثار، تعاون، احسان، و قناعت و... بر جامعه حاکم می شود و در شکل دهی و تحکیم فرهنگ عمومی تأثیرگذار است. مانند این روایت که می گوید: هنگامی که قائم علیه السلام قیام کند، رفاقت و دوستی خالصانه (در میان مردم) رایج می گردد و اگر مردی دست در جیب برادرش فرو برد و به اندازه نیازش بردارد، برادرش او را منع نمی کند (حرعاملی، ۱۴۰۹: ج ۵، ۱۲۱).

بر طبق این حدیث در نظام جهانی مهدوی آن چنان صفا و صمیمیت و محبت و برادری بین مردم پورنگ می شود که خود مردم با آغوش باز پذیرای همدیگرند و نیازهای یکدیگر را از دل و جان برآورده می کنند. استقرار ارزش های مختلف موجب می شود فرهنگ را تحت تأثیر

خویش قرار دهد و مایه رشد و ترقی آن خواهد شد و تکیه بر ارزش‌های مشترکی که حاصل حکومت جهانی است از دو جهت می‌تواند در ایجاد انسجام و وفاق اجتماعی، نقش داشته باشد:

الف) از جهت ایجاد و تحکیم پیوند در میان مردم

در هر اجتماعی ارزش‌ها بهترین عامل پیوند می‌باشند و سرمایه اجتماعی عظیمی را شکل می‌دهند. تکیه بر ارزش‌های مشترک، می‌تواند موجب پیوند بیشتر مردم با همدیگر باشد و پیوند افراد را تقویت کند. بنابراین عملاً در جوامعی که افراد دارای پیوند بیشتری با یکدیگر باشند، اصل وفاداری از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است و به همان میزان انسجام قوت بیشتری می‌گیرد.

در هر اجتماعی، ارزش‌ها بهترین عامل پیوند می‌باشند و سرمایه اجتماعی عظیمی را شکل می‌دهند که می‌توان آن را زمینه‌ساز پیوندهای محکم بین افراد دانست (محرابی، ۱۳۸۷: ۳۷).

ب) از جهت ایجاد و تحکیم اعتماد عمومی

اعتماد اجتماعی مفهومی است که در فرایند روابط اجتماعی بین افراد و سازمان‌های اجتماعی با همدیگر تبلور می‌یابد.

اعتماد احساس روابط اجتماعی است و رابطه مستقیم با میزان روابط اجتماعی دارد. بدین صورت که هرچه میزان اعتماد اجتماعی میان افراد و گروه‌ها و سازمان‌های اجتماعی در جامعه بیشتر باشد به همان میزان روابط اجتماعی از شدت، تنوع، ثبات و پایداری بیشتری برخوردار است (نعمت‌اللهی، ۱۳۹۲: ۱۸۱).

تکیه بر ارزش‌ها یکی از عوامل مؤثر در ایجاد اعتماد اجتماعی است. زیرا تکیه بر ارزش‌ها می‌تواند فصل مشترکی را در بین افراد ایجاد کند و موجب شود تا اعتماد میان مردم با همدیگر و مردم با حکومت، که رکن دیگری از انسجام است به وجود آید. زیرا ارزش‌ها ریشه در اعتقادات دارند و برآیند اعتقاداتند و هرچه اعتقادات مردم از استحکام بیشتری برخوردار باشد به همان میزان نیز تکیه بر ارزش‌ها بیشتر خواهد بود و با تکیه بر ارزش‌ها، اعتماد در بین مردم ریشه‌دارتر و عمیق‌تر می‌شود. چنانچه نبود اعتماد موجب می‌شود تا در وفاق اجتماعی خدشه ایجاد شود و به قول توماس برتون باتامور:

نبود اعتماد به‌ویژه از نوع ارزشی و اخلاقی، روابط دوسویه را پرسوء ظن، تیره و بحران‌زا می‌گرداند (باتامور، ۱۳۷۲: ۴۳).

بنابراین در جامعه‌ای ارزش‌های مشترک بروز و ظهور بیشتری داشته باشند به همام میزان پیوند و اعتماد مردم به همدیگر و به حکومت افزایش می‌یابد و در سایه آن انسجام و همبستگی اجتماعی نیز بیشتر خواهد شد. با توجه به این مطلب، در سایه گسترش دین الهی در حکومت جهانی علاوه بر گسترش باورهای اسلامی، ارزش‌های برآمده از دین اسلام نیز گسترش خواهد یافت و با گسترش آن، عوامل مؤثر در شقاق و تفرقه نظیر: کینه و عداوت و دشمنی و تیرگی قلوب و... از بین می‌رود و صمیمیت و دوستی و برادری و انسجام جایگزین آن می‌شود. روایاتی که درباره عصر ظهور و ویژگی‌های حکومت جهانی از معصومین علیهم‌السلام نقل شده‌اند بر این مطلب دلالت دارند. در روایتی به این نکته اشاره شده که در زمان حکومت جهانی هرگونه تیرگی از زمین و از قلوب مردم برداشته خواهد شد.

ولا یكون ملك إلا للاسلام، وتكون الأرض كفاتور الفضة؛

در آن روز حکومتی جز حکومت اسلامی نخواهد بود و سراسر زمین همانند ورق نقره از هرگونه تیرگی پیراسته خواهد بود (ابن طاووس، ۱۳۹۸ق: ۸۳).

و به تبع آن دوستی و صمیمیت و صفا در بین مردم افزایش می‌یابد. «... حتی ادا قام القائم جاءت المزاملة...» «مزامله» به معنای دوستان همدل و همراز و با لطف و صفایی است که دوستی‌شان، چنان محکم است که گویا برادران تنی و از یک پدر و مادرند. (مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۵۲، ۳۷۵). و این به جهت از بین رفتن کینه و عداوت از قلوب مردم در آن زمان است.

لو قد قام قائمنا... لذهبت الشحاء من قلوب العباد؛

قائم وقتی قیام کند کینه‌ها و دشمنی‌ها از قلوب مردم خارج می‌شود (صدوق، ۱۳۶۲: ج ۲، ۶۲۶).

بنابراین تکیه بر ارزش‌های مشترک مانند تکیه بر باورهای مشترک را باید یکی دیگر از عوامل مؤثر در انسجام و همبستگی اجتماعی به شمار آورد. با این وصف می‌توان گفت: حکومت جهانی ← حاکمیت دین الهی ← ایجاد ارزش‌ها ← پیوند و اعتماد عمومی ← انسجام اجتماعی

۳. ایجاد اهداف مشترک از راه حاکمیت دین الهی

گفته شد حاکمیت دین الهی و یکتاپرستی، یکی از دست‌آوردهای مهم حکومت جهانی امام مهدی علیه‌السلام است. فراگیری دین الهی در جامعه و حاکمیت آن دارای آثار مختلفی است. یکی از آثار مهم آن ایجاد اهداف مشترک در میان مردم است. و از طرفی تکیه بر اهداف مشترک موجب وفاق و همبستگی اجتماعی خواهد بود. با توجه به این که در حکومت جهانی دایره

شمول و فراگیری دین به گونه‌ای است که همه پهنه گیتی را در بر خواهد گرفت به همین میزان حوزه‌های تأثیر گذاری اش نیز فراگیر خواهد بود. و در نتیجه به همین نسبت انسجام بخشی آن نیز افزایش می‌یابد و همه مردم جهان را بر خواهد گرفت. بنابراین می‌توان گفت: با گسترش دین و حوزه‌های مختلف آن در حکومت جهانی، اهداف مشترک انسانی به وجود می‌آید و این اهداف موجب وفاق و همبستگی اجتماعی خواهد بود. بنابراین می‌توان گفت:

حکومت جهانی ← حاکمیت دین الهی ← ایجاد هدف مشترک ← انسجام و همبستگی اجتماعی

۴. ایجاد هویت مشترک بین اقوام و ملل از راه فراگیر شدن دین الهی

به باور جامعه شناسان هویت اجتماعی در احساس مشترک افراد و اقوام با یکدیگر دارای اهمیت ویژه‌ای است «و شیوه‌هایی است که به واسطه آنها افراد و جماعات در روابط اجتماعی خود از افراد و جماعات دیگر متمایز می‌شوند و حاصل آن برقراری روابط و پیوندهای هویتی و متمایز ساختن نظام مند شباهت و تفاوت میان افراد و جماعت‌ها است» (صالحی امیری، ۱۳۸۹: ۶۱-۶۲) و احساس هویت مشترک نیز موجب انسجام و همبستگی اجتماعی می‌شود. عوامل و عناصر مختلفی در ایجاد هویت تأثیرگذارند. تکیه بر دین و مذهب یکی از عناصر مهم آن به شمار می‌رود و در این راستا گسترش دین اسلام در حکومت جهانی موجب می‌شود تا پیروان ادیان و اقوام مختلف با فرهنگ‌های گوناگون، در محور دین اسلام دور هم جمع شوند و از این جهت به نقطه مشترکی دست یابند. گردهم آمدن مردم حول محور این دین هویت جمعی شکل خواهد گرفت و با شکل‌گیری هویت جمعی انسجام و همبستگی اجتماعی تقویت خواهد شد. بنابراین می‌توان گفت:

حکومت جهانی ← استقرار دین اسلام در جهان ← هویت جمعی ← انسجام و همبستگی اجتماعی

۵. فراگیری تعلق عاطفی مردم به امام مهدی علیه السلام از راه گسترش دین اسلام در حکومت جهانی

عواطف و احساسات از ابعاد مهم وجود انسان است؛ و از عوامل مهم در تحکیم و تثبیت انسجام اجتماعی به شمار می‌رود. «احساس تعلق به جمع و اعتماد و دوستی متقابل اجتماعی از مشخصه‌های اصلی همبستگی اجتماعی‌اند، ریشه‌های محکمی در وابستگی عاطفی دارند. زیرا وابستگی عاطفی، احساس تعهد ایجاد می‌کند و علاقه‌های اجتماعی را تشدید می‌نماید. در قرآن کریم نیز به این مطلب اشاره شده است. خداوند با تأکید بر این مطلب در این زمینه می‌فرماید:

بگو(ای پیامبر) اگر خدا را دوست می‌دارید، از من پیروی کنید تا خدا (هم) شما را

دوست بدارد (آل عمران: ۳۱)؛ (نظری، ۱۳۹۰: ۲۹-۳۰).

بر طبق این آیه از الزامات محبت، اطاعت از رسول خدا ﷺ است؛ و اطاعت از رسول اکرم ﷺ و اهل بیت علیهم السلام که مورد تأکید رسول خدا ﷺ است موجب می‌شود تا آنان در پیروان شان قدرت تأثیرگذاری داشته باشند؛ و چنین قدرتی موجب می‌شود تا پایبندی به باورها و تکالیف دینی و قواعد اخلاقی در میان مردم بیشتر شود و این امر موجب انسجام اجتماعی خواهد شد. روایاتی که وضعیت جامعه عصر حکومت جهانی را ترسیم نموده‌اند به تعلق عاطفی مردم نسبت به امام مهدی ﷺ تصریح کرده‌اند. به گونه‌ای که مردم او را همانند ملکه زنبوران عسل احاطه می‌کنند و به او پناه خواهند آورد.

یاوی إلى المهدي أمته كما تأوى النحل إلى يعسوبها (حرعاملی، ۱۴۲۵: ج ۵، ۲۷۱).

بنابراین احساس تعلق عاطفی مردم در سایه حکومت جهانی به امام مهدی ﷺ نسبت به دایره گسترش دین اسلام، گسترش خواهد یافت و این امر موجب موجب پایبندی مردم به باورها و ارزش‌ها و هنجارهای رفتاری دین خواهد شد و با وجود چنین پای بندی مردم به دین در جامعه وحدت نظر به وجود می‌آید و موجب انسجام و همبستگی اجتماعی خواهد شد. بنابراین:

وابستگی عاطفی مردم به امام مهدی ﷺ ← پایبندی به باورها و ارزش‌ها و رفتارها ← انسجام اجتماعی

۶. ایجاد نظام هنجارهای مشترک

باورها و ارزش‌ها در ایجاد هنجارها نقش دارند و در حقیقت «هنجارها صورت عملی باورها و ارزش‌ها است» (همان، ۱۳۹۰: ۲۹-۳۰). با تشکیل حکومت جهانی مردم به امامت امام مهدی ﷺ باور پیدا می‌کنند و ارزش‌های حاکم بر جامعه بر طبق این باور شکل خواهند گرفت؛ در این صورت لزوماً هنجارهای حاکم بر اجتماع نیز ماهیت دینی و مهدوی پیدا خواهند کرد. و با ایجاد نظام هنجارهای مشترک مردم حول محور آن جمع خواهند شد و در سایه آن انسجام و همبستگی اجتماعی تقویت می‌شود.

حکومت جهانی ← تحکیم باورها و ارزش‌ها ← تثبیت هنجارها ← انسجام و همبستگی اجتماعی

۷. گسترش و فراگیری آیین‌ها و مناسک دینی در حکومت جهانی

آداب و مناسک دینی، صورت عملی و صبغه شکلی تبلور باورها و اعتقادات و ارزش‌ها و اخلاقیات در ادیان مختلف است؛ و یکی از عوامل مهم انسجام اجتماعی به حساب می‌آیند. به خصوص اگر این آداب و مناسک به صورت دسته جمعی انجام بگیرند از کارکرد مؤثرتری در

انسجام و همبستگی اجتماعی برخوردار خواهند بود. «دورکیم به پیروی از رابرتسون اسمیت معتقد است که بعد مناسکی دین نقش مهمی در تقویت همبستگی اجتماعی دارد زیرا افراد از طریق مشارکت در مناسک و مراسم مذهبی اقتدار اخلاقی جامعه را آشکار می‌کنند و احساسات اخلاقی و اجتماعی از همین طریق تقویت و تجدید می‌شود. و از همین طریق است که پیوند میان افراد و اعضای جامعه تقویت و تشدید می‌گردد» (فصیحی، ۱۳۸۹: ۱۳۸-۱۳۹) با گسترش و حاکمیت دین اسلام در عصر ظهور و در حکومت جهانی، بعد آیینی و مناسکی دین نیز گسترش خواهد یافت؛ و مردم به سوی آیین‌ها و مناسک دینی بیشتر روی خواهند آورد. این مطلب از مجموعه روایاتی که بیان‌گر وضعیت دین در حکومت جهانی هستند قابل برداشت است و در این رابطه در برخی از روایات به تعلیم فراگیر قرآن اشاره شده است. مانند روایتی که می‌گوید در عصر ظهور توسط امام مهدی علیه السلام خیمه‌ای برپا می‌شود و در آن قرآن به مردم تعلیم داده می‌شود.

إذا قام قائم آل محمد ضرب فساطيط، ويعلم الناس القرآن على ما أنزل الله عز وجل...
(مفید، ۱۳۷۲: ج ۲، ۳۸۶).

انجام مناسک و آیین‌های دینی موجب می‌شود مردم با اجتماع خود در آنها از حال همدیگر بیشتر با خبر شوند و در صدد برابند تا مشکلات همدیگر را بر طرف نمایند و در نتیجه صمیمیت و اتحاد در بین مردم بیشتر خواهد شد و آن نیز تحکیم انسجام اجتماعی را به دنبال خواهد داشت.

حکومت جهانی و بزرگداشت آیین‌ها و مناسک ← حضور و اجتماع مردم ← انسجام و همبستگی اجتماعی

امنیت اجتماعی

واژه امنیت (security) در زبان فارسی و عربی به معنی آسایش و ضد ترس و خوف (فراهیدی، ۱۴۰۹، ج ۸، ۳۸۸؛ راغب اصفهانی، ۱۳۸۷: ۲۵) سلامت، راحتی و آسایش، عافیت (نفیسی، ۱۳۴۳: ج ۱، ۳۹۶) ایمن شدن (معین، ۱۳۶۳: ج ۱، ۳۵۴) در امان بودن (دهخدا، ۱۳۷۷: ج ۱، ۲۸۹۴) آسودگی (عمید، ۱۳۶۳: ج ۱، ۲۳۳) آمده است. در مجموع امنیت به «ایمنی و آرامش و آسودگی، اطمینان و آرامش خاطر، و مصون بودن از هرگونه ناامنی، بیماری، فقر و در کل هر عاملی که آرامش و آسودگی انسان را از بین ببرد معنی شده است. امنیت یکی از نیازهای اولیه جوامع بشری است؛ زیرا در سایه امنیت انسان می‌تواند در زمینه‌های مختلف رشد کند و به پیشرفت دست یابد. ایمان نیز ریشه در این ماده دارد و به

معنای قرار دادن خود و دیگران در امن و امان است؛ زیرا مؤمن با قبول ایمان، خود و دیگران را در امنیت قرار می‌دهد. رسول خدا ﷺ در این باره فرمود:
مؤمن را مؤمن گویند چون جان و مال مردم از او در امان است (مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۶۷، ۶۳).

تعریف اصطلاحی امنیت

امنیت در اصطلاح عبارت است از دست‌یابی به شرایطی که فرد و جامعه را از هر نوع تهدید بالقوه و بالفعل از سوی امنیت‌ستیزان داخلی و خارجی در امان دارد؛ به طوری که بتوان با آرامش و آسایش کامل، در راستای پیشبرد اهداف اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی گام برداشت (وطن‌دوست، ۱۳۸۷: ج ۱، ۳۳۷). امنیت دارای مفهوم وسیعی است و عرصه‌های مختلفی در حوزه‌های گوناگون فردی و اجتماعی را در بر می‌گیرد.

اصطلاح امنیت اجتماعی (societal security) واژه‌ای نو پدید است و عمر کوتاهی در ادبیات علوم اجتماعی دارد. (رضایی، ۱۳۹۱: ۱۹۱) در امنیت اجتماعی عقل، اراده و عمل جمعی انسان تأثیرگذار است. (همان، ۱۳۹۱: ۱۹۰) تعاریف مختلفی برای امنیت اجتماعی شده است در یکی از آن تعاریف آمده، امنیت اجتماعی عبارت است از:

آسودگی خاطر مردم از ترس، تهدید، اضطراب، و مصون ماندن جان، مال، ناموس، هویت و اعتقادات آنان از هرگونه تهدید و تعرض مفروض... امنیت اجتماعی نگران تهدیدهایی است که هویت جامعه را مورد تعرض قرار می‌دهند. چون اگر جامعه هویت خود را از دست بدهد دیگر دوامی نخواهد داشت (همان، ۱۳۹۱: ۱۹۰-۱۹۲).

و به تعبیر باری بوزان «امنیت اجتماعی در باره جمع‌های بشری و هویت‌شان و کنش‌هایی که به منظور دفاع از هویت‌ها تحت عنوان «ما» صورت می‌گیرد مربوط است.» (صالحی امیری، ۱۳۹۲: ۳۷-۳۸) و به تعبیر مولار در امنیت اجتماعی به بقای گروه‌های اجتماعی و حفظ هویت آنها توجه می‌شود. (همان، ۱۳۹۲: ۵۰-۵۱) و از نظر ویور امنیت اجتماعی آن است که جامعه بتواند در شرایط تغییرات و تهدیدات واقعی و محتمل، ویژگی‌های خود را حفظ کند. (همان، ۱۳۹۲: ۵۴)

امنیت کامل در همه عرصه‌ها با ابعاد ایده‌آل و آرمانی آن، تنها در پرتو امنیت فراگیر مهدوی، در عصر ظهور محقق خواهد شد. چون حکومت جهانی امام مهدی علیه السلام، تجلی بخش همه ابعاد اسلام است و همه حوزه‌ها را در بر می‌گیرد. زیرا حکومت جهانی از ویژگی‌هایی برخوردار است که می‌تواند در ابعاد مختلف در ایجاد امنیت اجتماعی و تحکیم پایه‌های آن

کارآمد باشد.

راهکارهای حکومت جهانی برای ایجاد امنیت

مهم‌ترین راهکارها در این زمینه عبارتند از:

۱. حکومت جهانی و ایجاد هویت واحد بین اقوام و خرده فرهنگ‌ها

فراگیر شدن دین اسلام در عصر ظهور، علاوه بر این که موجب ایجاد انسجام اجتماعی می‌شود؛ در ایجاد امنیت و تحکیم پایه‌های آن نیز نقش مهمی دارد. زیرا موجب می‌گردد تا بین اقوام و ملل مختلف و خرده فرهنگ‌های گوناگون هویت واحد ایجاد کند و با وجود هویت مشترک، امنیت اجتماعی نیز تحکیم و تثبیت پیدا خواهد نمود زیرا گسترش دین اسلام و باور به آن در جهان، موجب خواهد شد نقطه مشترکی را در میان اقوام و ملل و مذاهب مختلف به وجود آورد و هویت‌های مختلف را در محور خودش گرد هم جمع کند و هویت واحدی به آنان اعطا نماید. بنابراین باور اقوام مختلف و ملل گوناگون به دین اسلام و معرفت توحیدی برآمده از آن که در حکومت جهانی محقق خواهد شد؛ می‌تواند هویت جمعی جهانی ایجاد کند و همه مردم را حول محور این باور مشترک جمع کند و نقطه مشترکی در میان‌شان ایجاد نماید. از طرفی هویت واحد، انسجام اجتماعی را به دنبال خواهد داشت و انسجام اجتماعی نیز از عوامل مؤثر در ایجاد امنیت اجتماعی است. بنابراین می‌توان گفت:

حکومت جهانی ← گسترش دین اسلام ← اعطای هویت واحد ← انسجام اجتماعی ← امنیت اجتماعی

۲. حکومت جهانی و گسترش اعتماد عمومی

اعتماد عمومی یکی دیگر از عناصر مهم در ایجاد امنیت است. هرچه میزان اعتماد میان افراد و گروه‌ها و سازمان‌های اجتماعی بیشتر باشد به همان میزان روابط اجتماعی از ثبات و پایداری بیشتری برخوردار خواهد بود و به دنبال آن امنیت بیشتری متوجه جامعه می‌شود. در مقابل عدم وجود اعتماد عمومی، موجب ازدیاد تا تنش و ناامنی در جامعه می‌شود.

و به قول باتامور، نبود اعتماد، روابط دوسویه را پرسوء ظن، تیره و بحران‌زا می‌گرداند

(محرابی، ۱۳۸۳: ۴۳).

حکومت جهانی مظهر تام و تمام حاکمیت باورها و ارزش‌های برآمده از حاق دین و معرفت توحیدی است. بر این اساس قادر است الگویی از ارزش‌ها و رفتارهای انسانی و فطری برآمده از معرفت توحیدی را به جامعه عرضه کند و از این راه نظام ارزشی جوامع را دگرگون سازد و به سمت ارزش‌های الهی سوق دهد تکیه بر این نظام ارزشی و پایبندی به آن، اعتماد در بین

مردم را ریشه دارتر و عمیق تر می کند؛ زیرا در چنین نظام ارزشی با رعایت عدالت اجتماعی اعتماد عمومی افزایش می یابد و با وجود اعتماد عمومی ضریب امنیت اجتماعی نیز بالا می رود. بنابراین می توان گفت: حکومت جهانی موجب تقویت ارزش های الهی است؛ تثبیت این ارزش ها اعتماد عمومی را به دنبال خواهد داشت و تحکیم اعتماد عمومی ضریب امنیت اجتماعی را بالا خواهد برد.

حکومت جهانی ← ارائه الگویی از ارزش ها و رفتارهای الهی ← اعتماد عمومی ← امنیت اجتماعی

۳. حکومت جهانی و تحکیم باورهای دینی

باورهای دینی و ایمان بدن ها یکی از عوامل مهم ایجاد امنیت محسوب می شود. آنگاه که باورهای دینی از تحکیم بیشتری برخوردار شوند و ایمان در جامعه فراگیر شود به همان میزان نیز امنیت در ابعاد مختلف فردی و اجتماعی در جامعه فراگیر خواهد شد. زیرا باورهای دینی و ایمان به آن ها، افراد را از هرگونه تجاوز و تعدی به دیگران باز می دارد؛ و از این جهت است که در روایت نبوی در باره نامگذاری مؤمن به این نام گفته شده: چون جان و مال مردم از او در امان است» (شیخ صدوق، ۱۳۵۹: ج ۲، ۵۲۳). رسول اکرم صلی الله علیه و آله در سخن دیگری با تأکید بر نقش ایمان فرمود:

تا آن گاه که انسان مؤمن است نه زنا می کند و نه دزدی (کلینی، ۱۳۶۷: ج ۲ ص ۲۸۵).

تحکیم باورهای دینی یکی از کارکردهای مهم حکومت جهانی به شمار می رود. این مطلب را می توان از روایاتی که در باره عصر ظهور از معصومین ع نقل شده به دست آورد. بر طبق روایتی امام مهدی علیه السلام به منظور تحکیم باورهای دینی و تثبیت آنها در قلوب مردم، تعلیم قرآن را در دستور کار خودش قرار می دهد و مردم را با معارف بلند آن آشنا می سازد. (مفید، ۱۳۷۲: ج ۲، ۳۸۶) و در این راستا قرآن و شریعت و فرایض دینی را به همان صورتی که بر پیامبر اسلام ص نازل شده بود به مردم معرفی می کند و به آنان عرضه می نماید. در روایتی آمده:

هنگامی که قائم ما قیام کند قرآن و شریعت را به نحوی که خداوند بر رسولش نازل کرده، تعلیم می دهد و به مسیر خودش بر می گرداند (مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۲، ۲۴۷).

زیرا ممکن است در عصر غیبت بدعت هایی در دین گذاشته و پیرایه هایی به آن بسته شود؛ و موجب گردد تا بسیاری از حدود و احکام اسلامی یا به طور کلی تعطیل و به بوته فراموشی سپرده شوند و یا وارونه جلوه داده شوند. با ظهور امام مهدی علیه السلام و تشکیل حکومت جهانی، بدعت ها کنار زده می شوند و دین اسلام چهره حقیقی خودش را نمایان می کند؛ در نتیجه در

عصر ظهور احکام الهی به همان نحوی که از سوی شارع مقدس صادر شده است؛ ظاهر خواهند شد. امام صادق علیه السلام در ترسیم وضعیت جامعه بعد از ظهور با تأکید بر این نکته می‌فرماید:

هنگامی که قائم ما قیام نماید مردم را از نو به اسلام دعوت می‌کند و آنان را از چیزی که کهنه شده و موجب گمراهی‌شان بوده، هدایت می‌کند و بدین سبب او مهدی نامیده شده است زیرا مردم را به چیزی که همگان از آن دور شده و گمراه گردیده‌اند، هدایت می‌کند (همان، ۱۴۰۳: ح ۵۱، ۳۰).

با توجه به این مطلب در روایات و ادعیه، از امام مهدی علیه السلام به عنوان ذخیره الهی برای تجدید دین اسلام و فرایض و سنن آن، یاد شده است. در دعای ندبه می‌خوانیم:

کجاست آن که فرائض و سنن ذخیره شده را تجدید می‌کند؟ کجاست آن که زنده کننده احکام و دستورات الهی و اهل دین است؟ (ابن المشهدی، ۱۴۱۹: ۵۷۹).

اینها و ده‌ها روایت دیگر همگی بر این مطلب تصریح و تأکید دارند که یکی از دست‌آوردهای مهم حکومت جهانی، تحکیم باورهای دینی و تثبیت آن در جامعه است. از طرفی تحکیم باورهای دینی و پای‌بندی مردم به آنها موجب می‌گردد تا ایمان جامعه تقویت گردد و با تقویت ایمان، عوامل مؤثر در ناامنی از قبیل قتل و غارت و دزدی و فتنه و... از بین بروند و امنیت پایدار در جامعه مستقر گردد. بنابراین می‌توان گفت:

حکومت جهانی ← تحکیم باورهای دینی ← تحکیم ایمان ← امنیت اجتماعی

۴. حکومت جهانی و ارتباط و پیوند عاطفی در مردم

ایجاد پیوند عاطفی و ارتباط صمیمی بین مردم، یکی دیگر از کارکردهای حکومت جهانی است. زیرا با حاکمیت مهدویت در جهان آن‌روز علاوه بر ایجاد بینش صحیح در میان مردم، نظام ارزشی مخصوص به خود را مستقر خواهد نمود. تکیه مردم به باورها و ارزش‌های مهدوی موجب پیوند مردم با یکدیگر خواهد شد. زیرا «در هر اجتماعی، ارزش‌ها بهترین عامل پیوند می‌باشند و سرمایه اجتماعی عظیمی را شکل می‌دهند که می‌توان آن را زمینه‌ساز پیوندهای محکم بین افراد دانست» (محرابی، ۱۳۸۷، ص ۳۷). بنابراین از طرفی تکیه بر ارزش‌های مشترک می‌تواند پیوند و تعلق عاطفی در بین مردم ایجاد نماید. قبلاً گفته شد در عصر ظهور صفا و صمیمیت و دوستی در میان مردم چنان محکم است که گویا برادران تنی و از یک پدر و مادرند (مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۵۲، ۳۷۵). و از طرف دیگر هرچه اتحاد و پیوند و تعلق عاطفی در میان مردم بیشتر باشد، ضریب امنیتی جامعه نیز افزایش می‌یابد. چون ناامنی بیشتر ناشی از

اختلاف و تفرقه و فقدان دوستی و پیوند مرد با یکدیگر است. بنابراین می‌توان گفت:
حکومت جهانی ← ارتباط و پیوند عاطفی ← اتحاد و انسجام ← امنیت اجتماعی

۵. حکومت جهانی و کنترل ناهنجاری‌ها

وجود ناهنجاری‌ها در میان مردم یکی از عوامل مهم در ایجاد نا امنی است. به باور اندیشمندان اجتماعی، دین در کنترل ناهنجاری‌ها از طریق ارائه باورها و ارزش‌ها نقش بی‌بدیلی دارد و به جامعه در کنترل ناهنجاری‌ها می‌تواند کمک نماید. مهدویت که آئینه تمام‌نمای دین اسلام است می‌تواند در این زمینه نقش مهمی داشته باشد. اندیشه مهدویت با ارائه باورها و ارزش‌هایی می‌تواند بر هنجارهای حاکم بر اجتماع تأثیرگذار باشد و آنها را به هنجارهای مهدوی تبدیل نماید و در این زمینه مراسم و آیین‌ها و مناسک و نمادهای مذهبی مرتبط با امام زمان علیه السلام می‌توانند در ایجاد هنجارهای مثبت کمک نمایند و در کنترل ناهنجاری‌ها مؤثر باشند و در این رابطه هرچه بر میزان ناهنجاری‌ها در جامعه کاسته شود به همان میزان بر امنیت اجتماعی نیز افزوده می‌شود.

باور به مهدویت ← کمک به هنجارهای مثبت (کنترل ناهنجاری‌ها) ← امنیت اجتماعی

۶. حکومت جهانی و استقرار عدالت

عدالت خواهی یکی از خواست‌های فطری بشر است. بر طبق این خواست، انسان‌ها به دنبال گسترش عدالت در جامعه می‌باشند. در حکومت جهانی به این خواست جامه عمل پوشانده خواهد شد و جهان شاهد عدالت راستین در آن زمان خواهد بود. در حکومت جهانی، هیچ ویژگی به اندازه «عدالت» مورد توجه نیست و آن قدر که در روایات بر ویژگی عدالت‌گستری امام مهدی علیه السلام تأکید شده، بر سایر مسائل چنین تأکیدی نشده است. در روایت متواتری که هم اهل تسنن و هم شیعه از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نقل کرده‌اند آن حضرت عدالت‌گستری را یکی از ویژگی‌های عصر ظهور بر شمرده است (صدوق، ۱۳۵۹: ج ۱، ۲۸۷) و بر طبق روایات تلاش برای اجرای عدالت یکی از حقوق امت بر امام دانسته شده است. ابو حمزه ثمالی می‌گوید:

از امام باقر علیه السلام پرسیدم: حق مردم بر امام چیست؟ فرمود: اموال را در میان ایشان به تساوی تقسیم کند، و عدالت را در جامعه جاری سازد (کلینی، ۱۳۶۷: ج ۱، ۴۰۵).

براین اساس در روایتی اشاره شده وقتی حضرت مهدی علیه السلام قیام کند، به عدالت داوری خواهد نمود (مفید، ۱۳۷۲: ج ۲، ۳۸۴). این ویژگی برای جامعه عصر ظهور و در حکومت جهانی کارکردهای فراوان در حوزه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و

قضایی و... دارد. عدالت اجتماعی یکی از ابعاد مهم عدالت مهدوی محسوب می‌شود و دارای کارکردهایی است؛ و در توانمندسازی حکومت جهانی نقش زیادی دارد. امنیت اجتماعی یکی از کارکردهای آن به حساب می‌آید. در حقیقت بین عدالت و امنیت رابطه متقابلی وجود دارد یعنی در هر جامعه‌ای که به عدالت به خصوص عدالت اجتماعی توجه بیشتری شود به همان میزان امنیت اجتماعی نیز افزایش خواهد یافت. زیرا اجرای عدالت موجب می‌شود مردم به حکومت جهانی اطمینان و اعتماد پیدا کنند و در سایه آن به علت ترقی سطح فرهیختگی و عقلانیت مردم، عوامل ناامنی ریشه‌کن خواهند شد. بدین جهت در روایتی که به اجرای عدالت توسط امام مهدی علیه السلام اشاره شده بلافاصله امنیت راه‌ها را نیز یاد آور شده است.

چون مهدی علیه السلام قیام کند به عدالت دآوری می‌کند و در زمان او ستم ریشه‌کن می‌شود و راه‌ها امن می‌گردد (همان، ۱۳۷۲: ج ۲، ۳۸۴).

به طور کلی اجرای عدالت در حکومت جهانی موجب می‌شود تا عوامل مؤثر در امنیت اجتماعی نظیر: انسجام و همبستگی اجتماعی و اعتماد عمومی به وجود آید. بنابراین می‌توان گفت وجود عدالت اجتماعی مستلزم امنیت خواهد بود.

حکومت جهانی ← اجرای عدالت اجتماعی ← انسجام و اعتماد اجتماعی ← امنیت اجتماعی

۷. حکومت جهانی و از بین رفتن عوامل ناامنی

بر طبق روایات بسیاری جهان در آستانه ظهور دچار انواع مختلف فتنه‌ها و آشوب‌ها می‌شود. ابو سعید خدری از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نقل می‌کند:

یکون عند انقطاع من الزمان و فتنه‌های دوران، مردی به نام «مهدی علیه السلام» ظهور می‌کند که عطایای او برای مردم گوارا است (اربلی، ۱۳۸۱: ج ۲، ۴۸۳).

بنابراین از بین رفتن عوامل مختلف ناامنی نظیر فتنه و آشوب و... یکی دیگر از دست‌آوردهای حکومت جهانی است. و خداوند به وسیله حضرت مهدی علیه السلام گرفتاری و مشکلات را از مردم و جامعه بر طرف می‌کند. از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در این زمینه نقل شده:

طوبی لمن أدرك زمانه، و به یفرج الله عن الامّة؛

خوش به حال کسانی که زمان ظهور مهدی علیه السلام را درک کنند خداوند به وسیله مهدی علیه السلام از امت رفع گرفتاری می‌کند (طوسی، ۱۴۲۵: ۱۸۷).

و به وسیله او دروغ‌گویی و روح ستیزه‌جویی و درندگی را از مردم بر طرف می‌کند.

به يحق الله الكذب، و يذهب الزمان الكلب، و به يخرج ذل الرق من أعناقكم (همان، ۱۴۲۵: ۱۸۵).

و در نتیجه مردم با ظهور حضرت مهدی علیه السلام، شکوه و عظمت پیدا خواهند نمود.

و تعظم الامّة... (مقدسی شافعی، ۱۴۲۸: ۱۹۴).

و در سایه تشکیل حکومت جهانی نعماتی به سوی مردم سرازیر خواهد شد که تا آن روز سابقه نداشته است.

تنعم أمّتی فی زمن المهدیّ نعمة لم یتنعموا مثلها قط... (همان، ۱۴۲۸: ۱۹۵).

و این همه به خاطر آن است که خداوند همه بدعت‌ها و فتنه‌ها را با دست امام مهدی علیه السلام نابود می‌سازد و باب حق را به روی مردم می‌گشاید و در باطل را به روی مردم می‌بندد.

یحوالله به البدع کلها و میبت به الفتن کلها یفتح الله به باب کل حق و یغلق به کل باب باطل... (سیدبن طاووس، ۱۳۷۰: ۱۳۳).

بنابراین مجموع عوامل ناامن‌کننده همزمان با تشکیل حکومت جهانی از بین خواهند رفت و امنیت پایدار اجتماعی جایگزین آن خواهد شد.

حکومت جهانی ← از بین رفتن عوامل ناامنی ← امنیت اجتماعی

۸. حکومت جهانی و رفاه اقتصادی

یکی دیگر از دست‌آوردهای حکومت جهانی رفاه و آسایش اقتصادی است. این مطلب را می‌توان از روایاتی که در باره عصر ظهور وارد شده‌اند به دست آورد. در روایتی ابو سعید خدری از رسول خدا صلی الله علیه و آله در باره رفاه اقتصادی عصر ظهور نقل می‌کند که آن حضرت فرمود:

تنعم أمّتی فی زمن المهدیّ نعمة لم ینعموا مثلها قط، ترسل السماء علیهم مدرارا، و لا تدع الأرض شیئا من النبات إلا أخرجته، و المال کدوس، یقوم الرجل یقول یا مهدی أعطنی، فیقول: خذ؛

امت من در زمان مهدی علیه السلام آن چنان از نعمت‌ها بهره‌مند می‌شوند که هرگز نظیر آن دیده نشده است، آسمان نزولات خویش را مرتب بر آنها نازل می‌کند و زمین همه ظرفیت‌های خودش را بیرون می‌ریزد و همه روئیدنی خود را می‌رویاند و مال و ثروت به قدری فراوان می‌شود که هر کس بگوید: یا مهدی بر من عطا کن، می‌فرماید: بگیر (نعیم بن حماد، ۱۴۲۳: ۲۵۳-۲۵۴).

با این وصف رفاه و بی‌نیازی همگان را فرا خواهد گرفت.
و در نتیجه دیگر کسی پیدا نمی‌شود تا محتاج صدقه باشد.

فحينئذ تظهر الأرض له كنوزها، و تبدى برکاتها، حتى لا يجد الرجل منكم موضعا لصدفته ولا لبيته...؛

در آن هنگام، زمین گنجینه‌های خود را برای او آشکار می‌سازد و برکت‌هایش را بیرون می‌فرستد، دیگرانسان برای صدقه و بخشش محلی پیدا نمی‌کند (بیزدی، ۱۴۲۲: ج ۲، ۲۳۲-۲۳۳).

و همه اینها به خاطر فراوانی نعمت‌ها در آن عصر است. امنیت اجتماعی یکی از دست‌آوردهای مهم آسایش و رفاه اقتصادی است زیرا با وجود رفاه اقتصادی دزدی، راه‌زنی، غارت و کینه‌ها از بین خواهد رفت و از این جهت امنیت اجتماعی تثبیت می‌شود و پایه‌های آن مستحکم می‌شود. بنابراین می‌توان گفت:

حکومت جهانی ← رفاه اقتصادی ← امنیت اجتماعی

۹. حکومت جهانی و رضایت مردم از آن

یکی دربرگرفته از دست‌آوردهای حکومت جهانی رضایت عمومی از آن حکومت است زیرا همه عوامل مؤثر در رضایت مردم از آن حکومت فراهم خواهد شد؛ مانند: پیشرفت در علم و بالا رفتن عقلانیت و سطح فرهیختگی مردم، عدالت اجتماعی، احقاق حقوق مردم، رفاه اقتصادی، امنیت، استخدام کارگزاران عادل و... در روایات نیز به این نکته اشاره شده است.

تجتمع فيه الكلمه و تتم به النعمه، و يحق الله به الحق و يزهق الباطل...؛

او کسی است که وحدت کلمه ایجاد می‌کند، نعمت‌ها را کامل می‌سازد، خداوند حق را به دست او تحقق می‌بخشد و باطل را نابود می‌سازد (خصیبی، ۱۴۱۹: ۳۶۳).

در نتیجه همگان از حکومت جهانی راضی خواهند شد و به آن گردن خواهند نهاد.

يرضى في خلافته أهل الأرض وأهل السماء والطير في الجوّ؛

از خلافت او ساکنان زمین و آسمان و پرندگان در هوا خشنود می‌شوند (اربلی، ۱۳۸۱ق: ج ۲، ۴۶۹).

یکی از عوامل مؤثر در ایجاد رضایت عمومی استخدام کارگزاران عادل از سوی امام

مهدی علیه السلام است.

إنّ المهدى يفرق أصحابه وهم الذين عاهدوه في أوّل خروجه فيوجههم إلى جميع البلدان و يأمرهم بالعدل و الإحسان و كلّ رجل منهم يحكم على إقليم من الأرض و يعمرن جميع مدائن الدنيا بالعدل و الإحسان...؛

حضرت مهدی علیه السلام یارانش را در همه شهرها پراکنده می‌کند و به آنها دستور می‌دهد که

عدل و احسان را شیوه خود سازند و آنها را فرمانروایان کشورهای جهان گردانند و به آنها فرمان می‌دهد که شهرها را با عدل و احسان شان آباد سازند (بیزدی، ۱۴۲۲: ج ۲، ۱۷۲).

به خصوص روی عدالت تأکید بیشتری است.

فیبعت المهدی علیه السلام إلى أمرائه بسائر الأمصار بالعدل بين الناس؛

والیان خود را به شهرها می‌فرستد و دستور می‌دهد که عدالت را در میان مردم پیاده کنند (مقدسی شافعی، ۱۴۲۸: ۲۱۱).

با این وصف مردم از حکومت جهانی راضی خواهد شد و با رضایت مردم از آن حکومت

سرمایه‌های اجتماعی همچون امنیت نهادینه خواهد شد. بنابراین:

حکومت جهانی ← رضایت عمومی ← امنیت اجتماعی

نتیجه‌گیری

با پیروزی انقلاب جهانی حضرت مهدی علیه السلام بزرگ‌ترین و توسعه یافته‌ترین دولت و حکومت در طول تاریخ بشریت آغاز خواهد شد و به ظهور خواهد رسید؛ و با تحقق آن، همه پهنه زمین از وجود ظلم و ستم پاک خواهد شد و با احیای مجدد دین اسلام و با انتخاب گارگزاران صالح، همه مردم از آن حکومت راضی شده و زمینه‌های رشد و تعالی مادی و معنوی بشریت فراهم خواهد شد. حکومت جهانی دست‌آوردهای مختلفی خواهد داشت. دست‌آوردهای اجتماعی یکی از دست‌آوردهای مهم آن به‌شمار می‌رود. در این نوشته از دو دست‌آورد مهم اجتماعی حکومت جهانی، یعنی: ۱. انسجام و همبستگی اجتماعی؛ ۲. امنیت اجتماعی، بحث و گفتگو به عمل آمد و گفته شد حکومت جهانی با برخورداری از راهکارهایی خواهد توانست هم در ایجاد انسجام اجتماعی و هم در ایجاد امنیت اجتماعی موفق عمل نماید. و در هر یک از دو عرصه یاد شده به راهکارهای حکومت جهانی در آن مورد اشاره گردید. مهم‌ترین راهکارهای حکومت جهانی برای ایجاد انسجام و همبستگی اجتماعی عبارتند از: ۱. ایجاد باور مشترک از راه حاکمیت دین الهی؛ ۲. ایجاد ارزش‌های مشترک از راه فراگیر شدن دین الهی؛ از جهت ایجاد و تحکیم پیوند در میان مردم؛ و از جهت ایجاد و تحکیم اعتماد عمومی؛ ۳. ایجاد هدف مشترک از راه حاکمیت دین الهی؛ ۴. ایجاد هویت مشترک بین اقوام و ملل از راه فراگیر شدن دین الهی؛ ۵. فراگیری تعلق عاطفی مردم به امام مهدی علیه السلام از راه گسترش دین اسلام در حکومت جهانی؛ ۶. ایجاد نظام هنجارهای مشترک؛ ۷. گسترش و فراگیری آیین‌ها و مناسک

دینی در حکومت جهانی. و مهم‌ترین راهکارهای آن در ایجاد امنیت اجتماعی عبارتند از:
۱. حکومت جهانی و ایجاد هویت واحد بین اقوام و خرده فرهنگ‌ها؛ ۲. حکومت جهانی و گسترش اعتماد عمومی؛ ۳. حکومت جهانی و تحکیم باورهای دینی؛ ۴. حکومت جهانی و ارتباط و پیوند عاطفی در مردم؛ ۵. حکومت جهانی و کنترل ناهنجاری‌ها؛ ۶. حکومت جهانی و استقرار عدالت؛ ۷. حکومت جهانی و از بین رفتن عوامل ناامنی؛ ۸. حکومت جهانی و رفاه اقتصادی؛ ۹. حکومت جهانی و رضایت مردم از آن.

منابع

- ابن المشهدی، محمد بن جعفر، المزار الكبير، قم، نشر جامعه مدرسین، اول، ۱۴۱۹.
- ابن طاووس، علی بن موسی، الملاحم والفتن فی ظهور الغیب المنتظر، قم، نشر رضی، اول، ۱۳۹۸.
- اربلی، علی بن عیسی، كشف الغمة فی معرفة الائمة، تبریز، نشر بنی هاشمی، اول، ۱۳۸۱ق.
- اصفهانی، راغب، مفردات الفاظ القرآن، قم، نشر صادق، اول، ۱۳۸۷.
- باتامور، توماس برتون (تی.بی.)، جامعه شناسی سیاسی، ترجمه: منوچهر صبوری کاشانی، تهران، نشر مؤسسه کیهان، چهارم، ۱۳۷۲.
- ابن حماد، نعیم، الفتن، بیروت، دارالکتب العلمیه، دوم، ۱۴۲۳.
- بن نبی، مالک، شبکه روابط اجتماعی، ترجمه: جواد صالحی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، اول، ۱۳۵۹.
- جباری، محمدرضا، تاریخ عصر غیبت، قم، نشر حضور، دوم، ۱۳۸۳.
- حائری یزدی، علی، الزام الناصب فی إثبات الحجة الغائب، تحقیق: علی عاشور، بیروت، مؤسسه الأعلمی، اول، ۱۴۲۲ق.
- حر عاملی، محمد بن الحسن، اثبات الهداة بالنصوص والمعجزات، بیروت، نشر اعلمی، اول، ۱۴۲۵.
- خصبی، حسین بن حمدان، الهدایة الكبرى، بیروت، نشر بلاغ، اول، ۱۴۱۹.
- دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، محقق: محمد معین و سید جعفر شهیدی، تهران: نشر دانشگاه تهران، دوم، ۱۳۷۷.
- رضایی، محمدحسین، مبانی و مسائل امنیت اجتماعی، رویکردی ایرانی، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، اول، ۱۳۹۱.
- ساروخانی، باقر، روش های تحقیق در علوم اجتماعی، تهران، نشر پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، اول، ۱۳۷۵.
- صالحی امیری، سیدرضا، امنیت اجتماعی، تهران، نشر مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام، اول، ۱۳۹۲.
- صدر، سید محمدباقر، بحث حول المهدي علیه السلام، بیروت، مرکز الغدير، دوم، ۱۴۱۷.
- صدوق، محمدبن علی بن بابویه، الخصال، قم، نشر جامعه مدرسین، اول، ۱۳۶۲.
- _____، کمال الدین و تمام النعمه، تحقیق علی اکبر غفاری، تهران،

- دارالکتب الاسلامیه، دوم، ۱۳۵۹.
- طباطبایی، محمدحسین، المیزان، ترجمه: سید محمدباقر همدانی، قم، دفتر انتشارات اسلامی، پنجم، ۱۳۷۴.
- طوسی، محمدبن الحسن، الغیبه، قم، دار المعارف الإسلامیة، اول، ۱۴۱۱.
- عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، تهران، نشر امیرکبیر، بیست و سوم، ۱۳۶۳.
- فصیحی، امان الله، نقد تبیین کارکردی دین، قم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، اول، ۱۳۹۱.
- قندوزی، سلیمان بن ابراهیم، ینابیع الموده، قم، اداره اوقاف و امور خیریه، دوم، ۱۴۲۲.
- کلینی، محمدبن یعقوب، الکافی، تهران، دارالکتب الاسلامیه، سوم، ۱۳۶۷.
- کوزر، آلفردلیوئیس، زندگی و اندیشه بزرگان جامعه‌شناسی، ترجمه: حسن ثلاثی، تهران، انتشارات علمی، پنجم، ۱۳۷۳.
- مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، تحقیق: یحیی العابدی، بیروت، مؤسسه الوفاء، دوم، ۱۴۰۳.
- محرابی، علیرضا، بررسی و تبیین مبانی و مؤلفه‌های انسجام ملی، تهران، پژوهشکده تحقیقات استراتژیک، اول، ۱۳۸۷.
- مطهری، مرتضی، مجموعه آثار، قم، صدرا، هفتم، ۱۳۹۲.
- معین، محمد، فرهنگ معین، امیر کبیر تهران، ششم، سال ۱۳۶۳ ش.
- مفید، محمد بن محمد، الارشاد فی معرفه حجج الله علی العباد، قم، دارالمفید، اول، ۱۳۷۲.
- مقدسی شافعی، یوسف بن یحیی، عقد الدرر فی اخبار المتظر، قم، مسجد جمکران، سوم، ۱۴۲۸.
- نظری، عبدالله، مقاله: انسجام اجتماعی از منظر قرآن کریم، دو فصلنامه: پژوهش‌های میان رشته‌ای قرآن کریم، شماره ۵، سال دوم، پاییز و زمستان، سال ۱۳۹۰.
- نعمانی، محمد بن ابراهیم، الغیبه، تحقیق: فارس حسون کریم، قم: انوار الهدی، اول، ۱۴۲۲.
- نعمت‌اللهی، زهرا، مقاله: بررسی عوامل مؤثر بر سرمایه اجتماعی، فصل نامه علمی پژوهشی: مدیریت نظامی، شماره ۵۰، سال سیزدهم، تابستان سال ۱۳۹۲.
- وطن دوست، رضا، فرهنگ روابط اجتماعی درآموزه‌های اسلامی، مشهد، دانشگاه علوم رضوی، دوم، ۱۳۸۷.

پروفیسر شہناز گل خان
پرنسپل جامعہ اسلامیہ اسلامیہ